

Beste allen,

Morgen staat voor katholieken en joden in het teken van de dag van het Jodendom, een initiatief van de Nederlandse bisschoppen om de kennis van het jodendom en de dialoog met joden te stimuleren. Om een kleine bijdrage te leveren aan deze dag, treft u bijgesloten een artikel aan over de broederschap van een christen en een jood tijdens de Tweede Wereldoorlog.

In deze nieuwsbrief ook informatie over het Schuman Studenten Congres dat op 30 april a.s. in de Haagse Hogeschool zal plaatsvinden. Via katholieken als Robert Schuman, één van de founding fathers van de EU, heeft het katholieke sociale denken een plaats gekregen in de Europese Unie. Studenten kunnen een essay opsturen, waarin ze vanuit Schumans visie naar de EU van nu kijken.

Voor de **Adrianuslezing** van 2015 worden al plannen gemaakt. Het thema zal dit jaar 'Kunst en Geloof' zijn. Jongeren die mee willen helpen kunnen zich aanmelden via stichtingkatholiekerfgoed@kpnmail.nl

Met vriendelijke groet,

Maurice Essers
Rachel de Vos

Project: Canon van Katholiek Erfgoed

.....

Wilt u aan de canon meewerken voor 1 of meer van de daarin genoemde hoogtepunten van katholiek erfgoed, stuur dan een e-mail naar stichtingkatholiekerfgoed@kpnmail.nl onder vermelding van het betreffende nummer en het bisdom. We zullen dan met u contact opnemen. Ook kunt u op deze wijze suggesties doorgeven voor kerken, personen, kloosters, voorwerpen of gebeurtenissen die naar uw mening in de canon niet mogen ontbreken.

Lees verder in de nieuwsbrief over de werkwijze.

Schuman Studenten Congres

Title: The Core of the European Union: Effective Solidarity?

Organized by students of The Hague University of Applied Sciences in collaboration with students from Leiden University, University of Amsterdam, Erasmus University Rotterdam, Maastricht University and the Association of Polish Students in the Netherlands PL-Student-NL.

THE CHALLENGE: Students write an essay, individually or in groups of max three persons, about proposed topics. The challenge is to apply Schuman's effective solidarity principle to those topics and show the difference if there is one.

10 TOPICS TO BE CHOSEN FROM: Effective solidarity among peoples, Asylum and Immigration, Economic & monetary crisis, Integration, Education, Neighborhood & Enlargement, EU-Russia, External Relations, Environment & Climate change, Blueprint for future integration based on solidarity

PARTICIPATION RULES:

Abstract around 200 words and **Essay Around 2000 words** (excluding footnotes and bibliography), English language, clear arguments, structure, conclusion, original, APA referencing, Calibri 11, 1.5 spacing

• Abstract submitted 1st of February 2015

• **Essay Submitted by the 16th of February 2015**

• BOTH SUBMISSIONS BY EMAIL AT : Schuman-Stud-Congres@hhs.nl

<http://bestuurskunde weblog.leidenuniv.nl/2014/12/12/2nd-annual-schuman-student-congress-essay-competition/>

Canon van het Katholiek Erfgoed

Het concept voor de Canon van het Katholiek Erfgoed is samengesteld (zie hiervoor onze website: www.stichtingkatholiek erfgoed.nl). We zullen de Canon op basis van uw opmerkingen in januari 2015 finaliseren. De werkwijze is als volgt:

- Per bisdom is een redactie van 2 of 3 redacteuren vastgesteld. Deze redactie is verantwoordelijk voor de invulling van de onderwerpen van de canon (top 25) voor dat bisdom. De redacties werken onder leiding van de centrale kernredactie.
- Geïnteresseerden kunnen zich aanmelden voor beschrijving van één of meer onderwerpen die in de Canon genoemd worden. Vervolgens kunnen ze door de redactie van het betreffende bisdom worden gevraagd om het onderwerp uit te werken. De redactie zal de inzending beoordelen en voor spoedige plaatsing zorgen.
- De eerste beschreven onderwerpen van de Canon zullen in januari 2015 al op de website verschijnen. Deze onderwerpen zullen als voorbeeld dienen voor de wijze waarop andere onderwerpen beschreven kunnen worden.

Requiem van Joodse hand voor een rechtvaardig priester

Dit jaar is het 50 jaar geleden dat de katholieke kerk in het kader van het Tweede Vaticaans Concilie de verklaring *Nostra Aetate* haar verhouding tot het Joodse volk aanpaste aan de nieuwe inzichten van de tijd. In *Nostra Aetate* werd antisemitisme door de katholieke kerk veroordeeld en werd verklaard dat de menselijke waardigheid en de daaruit voortvloeiende rechten aan iedereen toekomen, ongeacht ras of godsdienst (zie mgr. Woorts: <http://www.dagvanhetjodendom.nl/wp-content/uploads/2015/01/NA-H.-Woorts-jan2015.pdf>). Daarmee werd door de kerk de weg voor een dialoog en samenwerking met joden geopend, welke weg in Nederland op initiatief van onze bisschoppen gestalte kreeg in de Dag van het Jodendom. Met de dag van het Jodendom, die dit jaar op 17 januari plaatsvond, willen de bisschoppen de kennis over het jodendom bevorderen en de dialoog tussen joden en christenen stimuleren. In Amsterdam waar duizenden joden vanwege hun ras zijn vermoord, heeft deze dag een extra betekenis. Eén van hen was Ben Konijn, die met familie lange tijd in het huis woonde waarin ik nu mag wonen.

 Tot onze groote droefheid overleed heden, onze lieve Man, Vader, Behuwd- en Grootvader, Broeder, Behuwdbroeder en Oom, **BEN KONIJN**, in den ouderdom van 57 jaar. Uit aller naam: **F. KONIJN-BIRNBAUM**. 3 Februari 1942. Amsterdam, 16 Sjewat 5702. Minervalaan 33 huis. 2275

Links: het overlijdensbericht van Ben Konijn. Rechts: voorblad van het requiem in het handschrift van Hans Lachman

De meeste joden woonden in 1940 in Zuid (40%, tegenover 30% in Oost). Een minderheid van 27% woonde nog in de oude jodenbuurt in het centrum. Elders in de stad woonde aan het begin van de Tweede Wereldoorlog de joodse musicus en componist Hans Lachman. Zijn leven zou worden gered door een Limburgs priester, pastoor Henri Vullinghs. Als ode aan de moedigen en rechtvaardigen die opkomen voor menselijke waardigheid in tijden van antisemitisme en mensenhaat bestaat het voornemen om op 9 en 10 april a.s. op de 70ste sterfdag van Henri Vullinghs het Requiem van Hans Lachman op te voeren. Hierbij alvast een introductie.

Hans Lachman (1906-1990)

Hans Lachman was in 1906 in Berlijn geboren. Hij groeide op in de stad die in zijn jeugd jaren zowel het swingende centrum van de Europese amusementsindustrie was, als de plaats waar de moderne natuurkunde ontstond met wetenschappers als Albert Einstein, Nils Bohr en Max Planck. Hans deed volop mee: hij studeerde er wis- en natuurkunde aan de universiteit, maar was vanaf zijn 24ste ook verbonden aan Sid Kay's Fellows, de eerste jazzband van Berlijn en vaste bespeler van het Kempinski Haus, een bekend gebouw aan de Potsdammer Platz dat vanaf 1928 theaters, café's, een bioscoop en maar liefst 12 thema-restaurants had. Ook werkte hij er voor de grootste Europese filmproducent van die tijd, de UFA. Het was nog de tijd van de stomme films, de tijd dat films in de bioscoop door orkesten werden begeleid.

Links: het Kempinski Haus. Rechts: de Sid Kay's Fellows

Hans Lachman en zijn vrouw verlieten Duitsland meteen toen de Nazi's in 1933 aan de macht kwamen. Hij kwam in Amsterdam terecht, waar hij als trombonist en arrangeur ging werken in het Tuschinsky-orkest van Max Tak. In het in 1921 geopende Tuschinski theater was het beste te zien wat Amsterdam in die tijd op het gebied van amusement te bieden had. Het Tuschinski Theater Orkest speelde een paar keer per dag in de orkestbak onder het filmdoek de muziek bij films en was ook regelmatig op de radio te horen. Het was de tijd waarin de stomme film werd vervangen door de geluidsfilm. Lachman componeerde daarvoor de filmmuziek, verzorgde arrangementen voor orkesten en voor de Snip en Snap Revue van Willy Walden en Piet Muijselaar en trad als muzikant op voor platen van The Ramblers.

Links: de Nederlandse geluidsfilm "Komedie om Geld" (1936) waarvoor Lachman de muziek componeerde. Midden: Hans Lachman met saxofoon. Rechts: repetitie van het Joodsch Symphonie Orkest eind oktober 1941

Bij de eerste anti-joodse maatregelen van de Nazi's werd Lachman ontslagen. Tuschinski kreeg in de oorlog de niet-joodse naam 'Tivoli'. Van 1941 tot de zomer van 1942 was Lachman als trombonist en arrangeur verbonden aan het Joodsch Amusementsorkest en speelde hij hoorn in het Joodsch Symphonie Orkest. Toen werd hij opgeroepen voor Westerbork en besloot hij voor de deportatie onder te duiken met zijn vrouw Tea en zijn zoon Michael in Noord-Limburg, waar zijn leven en dat van pastoor Henri Vullingsh elkaar aldus zouden gaan kruisen.

Henri Vullingshs (1883–1945)

Henri Vullingshs was een zoon van een bierbrouwer uit het Noord-Limburgse Sevenum. Hij was bekend als een verdraagzaam man en had een brede culturele belangstelling; onder meer zette hij zich in voor de kerkmuziek. Zo richtte hij in 1928 het Ward Instituut (later Lennards-Instituut) in Roermond op dat door de opleiding van duizenden onderwijskrachten het zangonderwijs heeft bepaald op katholieke scholen door heel Nederland (in 1937 droeg hij de directeursfunctie over aan Jos Lennards). Vullingshs had in Italië musicologie gestudeerd en had daar de opkomst van het fascisme meegemaakt dat in hem diepe weerzin had opgewekt. In 1939 werd hij pastoor in het Noord-Limburgse Grubbenvorst. Voor de oorlog had hij al voor het nazisme gewaarschuwd in zijn preken. Tijdens de oorlog zou hij in het humanitair geïnspireerde verzet tegen de Duitse bezetter gaan, samen met zijn kapelaans. Aanvankelijk ging het om de smokkel van geallieerde piloten, maar al snel zetten zij zich ook in voor joodse onderduikers. De parochianen zorgden voor onderduikadressen en voor kleding.

Hans Lachman werd één van de honderden joden die door Vullingshs en zijn team werden gered. En zo ontmoetten de beide muziekvrienden elkaar in 1942. Tijdens nachtelijke uren bezochten pastoor en kapelaans de onderduikers. In het boek *“Ondergang: De vervolging en verdelging van het Nederlandse Jodendom 1940–1945”* beschrijft Jacques Presser een door een getuige doorgegeven scene waarin de pastoor en de vrouw van Lachman, Tea Warszawski, door een bos lopen, waarbij de pastoor gezegd zou hebben: *“Dat heb je nooit kunnen dromen, dat je nog eens gearmd met een Limburgse pastoor na middernacht door het bos zou lopen”*. *“Neen”*, zou mevrouw Lachman geantwoord hebben, *“maar evenmin zult u vermoed hebben dat u zo’n nachtelijke wandeling nog eens ooit gearmd met een Amsterdams jodinnetje zoudt maken.”* Lachman, zijn vrouw en hun zoon zouden de oorlog overleven. Pastoor Vullingshs bracht het er minder goed vanaf. Hij werd op 1 mei 1944 door de Duitse Sicherheitsdienst gearresteerd. Een maand later brachten de nazi’s hem samen met Leo Moonen, secretaris van het bisdom Roermond, over naar het Kamp Vught waar beiden zwaar mishandeld werden. Vullingshs overleefde Vught en het concentratiekamp Sachsenhausen, maar bezweek in het vernietigingskamp Bergen-Belsen op 9 april 1945 aan dysenterie (een week nadat Leo Moonen in datzelfde kamp om het leven was gekomen).

Vullingshs bezweek aldus aan de gruwelen van de Duitse kampen. Lachman overleefde de onderduik en keerde na de bevrijding terug naar Amsterdam. Daar bespeelde hij nog jarenlang het orgel van de Liberaal Joodse Gemeente en gaf hij leiding aan het synagogaal koor. Pastoor Vullingshs is hij niet vergeten. Uit dankbaarheid voor deze Limburgse pastoor schreef Lachman na de oorlog onder het pseudoniem H.J. van Limburg een Requiem. Deze bijzondere katholieke dodenmis (door een Jood voor een priester geschreven) voor orkest met 32 leden, koor, orgel en tenor is maar één keer eerder opgevoerd: op 5 mei 1960 in de kerk van Grubbenvorst. De Mis raakte daarna in vergetelheid, tot het handschrift onlangs werd teruggevonden in een sinaasappelkistje in de schuur van zijn zoon, Michael Lachman.

Tot slot

Henri Vullinghs is gestorven vanwege zijn verzet tegen een mensverachtende ideologie en zijn inzet voor de waardigheid van de menselijke persoon. Zijn verhaal van mensenliefde doet denken aan woorden uit Nostra Aetate: *“Wij kunnen onmogelijk God, de Vader van alle mensen, aanroepen, wanneer wij weigeren, ons als broeders te gedragen jegens bepaalde mensen, naar Gods beeld geschapen. De verhouding van de mens tot God, onze Vader, en de verhouding van de mens tot de mensen, zijn broeders, zijn zo nauw met elkaar verbonden dat de Schrift zegt: “Wie niet liefheeft, kent God niet” (1. Joh. 4, 8).”*

Links: afbeelding van pastoor Vullinghs op een glasraam van de glazenier Max Weiss. Rechts: de Barmhartige Samaritaan

Het verhaal doet ook denken aan de parabel van de Barmhartige Samaritaan (Lucas 10:25–37), die laat zien dat godsdienst niets betekent, als we niet omzien naar mensen in nood ongeacht hun achtergrond en religie. De moed en inzet van Vullinghs voor een menselijke samenleving zijn een voorbeeld in een tijd waarin we opnieuw met een mensverachtende ideologie geconfronteerd worden en de joodse gemeenschap en de joods-christelijke waarden weer op de proef gesteld worden en op onze bescherming en persoonlijke inzet zijn aangewezen.

Maurice Essers